

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางผู้ให้ข้อมูลหลักจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย

ตาราง ก-1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับข้อโดยตรงกับนโยบาย
การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

กลุ่มเป้าหมาย/หน่วยงาน	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	วันเวลา/สถานที่สัมภาษณ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2	คุณโอโหนทัย ไทยวรรณศรี ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตาก เขต 2	23 พฤษภาคม 2559 ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2
เทศบาลนครแม่สอด	ดร. เทิดเกียรติ ชินสรนันท์ นายกเทศมนตรี	13 พฤษภาคม 2559 ณ เทศบาลนครแม่สอด
	นายภิรมย์ ทองคุ้ม ผู้อำนวยการกอง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	
	คุณสลีลา การไชนา รักษาการหัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม	1 มิถุนายน 2559 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม
คุณมันซูรคาน คานมงคล ประธานชุมชนและประธานศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม		
ดร. อารีศคาน ไทยอนันต์ ที่ปรึกษาชุมชนมีสยิดนุรุลอิสลาม		
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	คุณมานพ ยะเขี้ยว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	27 พฤษภาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ
	คุณศิริลักษณ์ เครือยา ผู้อำนวยการกอง การศึกษาฯ	
	คุณสุพรรณ ไชยา รักษาการหัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กแม่ปะ	27 พฤษภาคม 2559 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแม่ปะ
เทศบาลตำบลท่าสายลวด	คุณบุญส่ง ปัทมพงศ์พร หัวหน้าฝ่าย อำนวยการ สำนักปลัดเทศบาลตำบลท่า สายลวด	31 พฤษภาคม 2559 ณ เทศบาลตำบลท่าสายลวด
	คุณจรรยาธิษัฏ วงศ์ชัย หัวหน้าฝ่ายกอง การศึกษาฯ	
องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ	คุณสุทธิพร มั่นปาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ	15 พฤษภาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ
	คุณสุภัทรา ขอบธรรม ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ	16 พฤษภาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ
	คุณณัฐวรรณ นิกอร์สันติธรรม ครูศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กบ้านปู่แป๊ะ	30 พฤษภาคม 2559 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปู่แป๊ะ
	คุณประกายดาว อนุรักษ์สาคร ครูศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยระพริ้ง	30 พฤษภาคม 2559 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยระพริ้ง
	คุณรจนา จิวแก้ว ผู้ปกครองเด็กชาว กะเหรี่ยง	
	คุณอภิรดี ปางทองทุ่ง ครูศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กบ้านปางสา่งคำ	30 พฤษภาคม 2559 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปางสา่งคำ
เทศบาลตำบลแม่ตาว	คุณสมาน สุธะตุน นายกเทศมนตรี	24 พฤษภาคม 2559 ณ เทศบาลตำบลแม่ตาว
องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา	คุณสีคาร คำแยง นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลด่านแม่ละเมา	26 พฤษภาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน แม่ละเมา
	คุณสุนทร ไบทอง ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ	
	คุณมณีรัตน์ เขียวงาม ผู้อำนวยการ	26 พฤษภาคม 2559

กลุ่มเป้าหมาย/หน่วยงาน	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	วันเวลา/สถานที่สัมภาษณ์
	โรงเรียนบ้านส้มป่อยศึกษา	โรงเรียนบ้านส้มป่อยศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง	คุณสมนึก ชื่นนิยม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง	25 พฤษภาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง
	คุณรัชนิกร ยอดสุวรรณ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ	
	คุณธนาปณีย์ กุฎีรักษ์ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านค้ำภิวาล	25 พฤษภาคม 2559 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านค้ำภิวาล
คุณ คิน โม โม เว (Khin Moe Moe Win) ผู้ปกครองเด็กชาวพม่า		
องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน	คุณไพฑูรย์ อินถาวร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน	1 มิถุนายน 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา	คุณสีดี โป่งดอยหลวง ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ	2 มิถุนายน 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ	คุณเสาวนีย์ ยาใจ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ	3 มิถุนายน 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ

ตาราง ก-2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยอ้อมกับนโยบาย
การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

กลุ่มเป้าหมาย/หน่วยงาน	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	วันเวลา/สถานที่สัมภาษณ์
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	คุณสมรัชนี อ่องเอิบ ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและ พัฒนาการเรียนรู้	16 พฤษภาคม 2559 ณ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กทม.
สภาพนายความ	คุณสุรพงษ์ กองจันทิก อดีตประธานคณะอนุกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงาน ข้ามชาติ และผู้พลัดถิ่น	4 พฤษภาคม 2559 ณ สุขาภิบาล 5 เขตบางเขน กทม.
สำนักงานสภานแห่งชาติพัฒนา ประเทศไทย	คุณศักดิ์ดา แสนมี เลขาธิการสภานแห่งชาติพัฒนา ประเทศไทย	17 มิถุนายน 2559 ณ สำนักงานสภานแห่งชาติพัฒนา ประเทศไทย เชียงใหม่
สมาคมรวมศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม ของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย	คุณวิไลลักษณ์ เยอเบา หัวหน้ากลุ่มงานฟื้นฟูวัฒนธรรมและ การศึกษาทางเลือก	17 มิถุนายน 2559 ณ สมาคมรวมศูนย์การศึกษาและ วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย เชียงใหม่

ภาคผนวก ข

กรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. เทศบาลนครแม่สอด: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม ได้รับการถ่ายโอนจากกรมศาสนาและศึกษาธิการอำเภอแม่สอดมาอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครแม่สอด เมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองแม่สอดและอยู่ใจกลางชุมชนมุสลิมแม่สอด ซึ่งมีความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งมุสลิมชาวอินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถาน พม่า มอญ จีน และกะเหรี่ยง ทั้งนี้ ชาวมุสลิมเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพมาจากประเทศอินเดีย เข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย ทำธุรกิจ เกษตรกรรมและปศุสัตว์ ชาวมุสลิมแม่สอดให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลานเป็นอย่างมาก โดยก่อนหน้ามีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ชาวมุสลิมแม่สอดมีการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยโดยชุมชนร่วมกับผู้นำศาสนา เมื่อมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม ชุมชนจึงมีการจัดการศึกษาร่วมกับเทศบาลนครแม่สอด โดยมีนายมันซูรคาน คานมงคล ทำหน้าที่ประธานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าว (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม, 2556: 1-4; มันซูรคาน คานมงคล, 2559: สัมภาษณ์)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลามมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยควบคู่กับหลักการศาสนาอิสลาม ตลอดจนปลูกฝังให้เด็กทุกคนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยถือประเทศไทยเป็นถิ่นกำเนิดที่ควรรักและหวงแหนเช่นคนไทย ตามหลักการศาสนาที่สอนไว้ว่า (1) การรักประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา (2) เหนือสิ่งอื่นใดพวกเราทั้งหลาย จงรับใช้ประเทศชาติของท่าน และ (3) เราคนไทยไม่ว่าจะเกิดภาคไหน เราคือคนไทย การนับถือศาสนาไม่เป็นอุปสรรคต่อการรักชาติ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม, 2556: 3)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลามมีการดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแผนพัฒนาการศึกษาสามปี แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา แผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแม่สอด และโครงการตามแผนพัฒนาเด็กแห่งชาติ โดยยึดโยงกับหลักสิทธิเด็กสากล แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555-2559 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ชมรมผู้ปกครอง ร่วมวางแผนพัฒนาการศึกษา ร่วมกิจกรรมตามประเพณี ร่วมประชุมผู้ปกครอง ร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น และร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม, 2557ก: 22; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม, 2557ก: 1-2; สลีลา การไชนา, 2559: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลามประสบปัญหาเชิงนโยบายจากภาครัฐส่วนกลาง เนื่องจากนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่มีความต่อเนื่อง และขาดความชัดเจน ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัญหาการขาดแคลนครูที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ปัญหาด้านพื้นที่ที่มีจำกัดและอาคารบางส่วนอยู่ในสภาพทรุดโทรมสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ท่ามกลางชุมชน ซึ่งจำเป็นต่อการเฝ้าระวังในปัญหา ยาเสพติด อาชญากรรม และปัญหาอื่น ๆ อันอาจเกิดมาจากแรงงานต่างด้าว (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสยิดนุรุลอิสลาม, 2556: 9-10; สลีลา การไชนา, 2559: สัมภาษณ์)

2. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ปะ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแม่ปะจัดการศึกษาปฐมวัยตามกรอบแผนพัฒนาการศึกษาสามปี และแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ โดยเป็นศูนย์ฯ ตั้งใกล้กับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ และเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งเด็กชาวไทย เด็กชาวพม่า เด็กชาวกะเหรี่ยงทั้งมีสัญชาติพม่าและไม่มีสัญชาติ เรียนร่วมกัน การจัดการศึกษาจึงใช้ทั้งภาษาไทย ภาษาพม่า และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ปะจัดเป็นศูนย์ฯ ที่มีความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม การจัดบริการและการอำนวยความสะดวกแก่เด็กและผู้ปกครองทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ปะประสบปัญหาไม่แตกต่างกับท้องถิ่นอื่น ๆ ในด้านข้อจำกัดของงบประมาณและครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นพยายามจัดการปัญหาดังกล่าว โดยแสวงหาและพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ เช่น เครือข่ายภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษา เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนต่างประเทศ (Migrant Education) มีส่วนร่วมสนับสนุนและพัฒนาความสามารถครูผู้สอนและครูผู้ช่วย เพื่อรองรับเด็กปฐมวัยที่เป็นชาวพม่า กะเหรี่ยง หรือเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของตัวแทนผู้ปกครองเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ลูกหลานแรงงานต่างด้าว ในลักษณะการตั้งผู้นำชุมชน (แบบไม่ทางการ) เพื่อประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนชาวไทยในการจัดการศึกษาท้องถิ่นและป้องกันปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในท้องถิ่น (มานพ ยะเชียว, 2559: สัมภาษณ์; ศิริลักษณ์ เครือยา, 2559: สัมภาษณ์; สุพรรณ ไชยา, 2559: สัมภาษณ์; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ปะ, 2559: 1)

อย่างไรก็ดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่ปะกำลังเผชิญปัญหาท้าทายในการเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งเด็กต่างด้าวในเขตพื้นที่ และนอกเขตพื้นที่ โดยเฉพาะอำเภอตามแนวตะเข็บชายแดนไทย-เมียนมาร์ (อำเภอพบพระ แม่ระมาด อุ้มผาง ท่าสองยาง) ซึ่งส่วนมากเป็นเด็กกลุ่มด้อยโอกาส ทั้งกรณีเด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กบุตรหลานผู้ลี้ภัยและแรงงานต่างด้าว รวมถึงเด็กนอกจากเขตพื้นที่ที่เป็นบุตรหลานชาวพม่าข้ามฝั่งมาเรียนแบบเข้ามา/เย็นกลับ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะถูกผู้ปกครองหรือสถานสงเคราะห์เอกชนนำมาเข้าเรียนยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ นอกจากนี้ การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากยังเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กกลุ่มชาติพันธุ์จากประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาเหล่านี้แม้เป็นสิ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องแบกรับภาระ แต่ในทัศนะของผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษาท้องถิ่น และครูผู้ดูแลเด็ก ต่างมีมุมมองที่สอดคล้องกันว่า “การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ นอกเหนือจากเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนที่ผู้ใหญ่ควรมีความเมตตาแก่เด็กทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ สัญชาติ ฐานะ และศาสนา” (มานพ ยะเชียว, 2559: สัมภาษณ์; ศิริลักษณ์ เครือยา, 2559: สัมภาษณ์; สุพรรณ ไชยา, 2559: สัมภาษณ์)

3. องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปูแป๊ะ บ้านปางสา่งคำ บ้านห้วยระพริ้ง

ตำบลพะวอ¹ตั้งห่างจากตัวเมืองแม่สอดและอยู่นอกเขตพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด มีสภาพภูมิศาสตร์เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนของเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมหรือชาวไทยภูเขา (กะเหรี่ยง แม่ว มูเซอ ลีซอ) และแรงงานต่างด้าว (ชาวพม่า มอญ และกะเหรี่ยงสัญชาติพม่า) ทั้งนี้ ตำบลพะวอเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชาวไทยภูเขามากที่สุดแห่งหนึ่งของอำเภอแม่สอด² สถานศึกษาส่วนใหญ่จึงมีนักเรียนที่เป็นชาวชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิม โดยเฉพาะชาวไทยกะเหรี่ยง สำหรับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัย ดำเนินการตามกรอบแผนพัฒนาสามปี แผนพัฒนาการศึกษาสามปี และแผนปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา ส่วนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์มากที่สุด หรือร้อยละ 98 ของนักเรียนทั้งเป็นเด็กชาวไทยภูเขา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปูแป๊ะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปางสา่งคำ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้าน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยระพริ้ง โดยมีตัวแทนชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการศึกษาทั้งในรูปแบบทางการ เช่น การเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา และเป็นครูผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น และรูปแบบไม่ทางการ เช่น การให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอการจัดการศึกษา และการอุทิศเวลาและร่างกายในการพัฒนาสถานศึกษา เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ, 2559: 3; สุทธิพร มั่นปาน, 2559: สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ห้อมล้อมด้วยภูเขาและป่าไม้ ขาดความสะดวกในเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการสื่อสาร โดยเฉพาะบ้านห้วยระพริ้งและบ้านปางสา่งคำ ซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างภูเขาสูงชัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและมีรายได้น้อย โดยเด็กได้รับสิทธิการศึกษาและได้รับการดูแลจากองค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ อย่างไรก็ดี ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลพะวอยังประสบปัญหาด้านการขยายโอกาสและคุณภาพทางการศึกษา อาคารสถานที่คับแคบและไม่เป็นไปตามมาตรฐานสถานศึกษา ขาดพื้นที่ก่อสร้างหรือขยายอาคารเนื่องจากอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งมีข้อจำกัดของกฎระเบียบและขั้นตอนขออนุญาต ขาดผู้รับเหมาก่อสร้างเนื่องจากไม่คุ้มทุนหากเดินทางไปก่อสร้างในพื้นที่สูง เด็กขาดพัฒนาการทางร่างกายและทักษะการเรียนรู้ ขาดงบประมาณ บุคลากร และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดจากส่วนกลางไม่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าวแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอยังมีข้อจำกัดในการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยใน

¹ ตำบลพะวอเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าพื้นเมือง (กะเหรี่ยง แม่ว มูเซอ ลีซอ) มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยาไทยรบกับพม่า จึงตั้งด่านแม่ละเมา (เขตตำบลพะวอ) โดยมีทหารชาวกะเหรี่ยงชื่อ “พะวอ” นำทัพชาวบ้านสู้รบและสามารถเอาชนะพม่า แต่นายพะวอต้องสิ้นชีพ ต่อมาจึงได้ตั้งชื่อตำบลว่า “พะวอ” และศาลเจ้าพ่อพะวอให้ชาวแม่สอดและประชาชนผู้ศรัทธาได้กราบไหว้ (องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ, 2559: 3)

² ชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในในตำบลพะวอ ตำบลด่านแม่ละเมา และอำเภอมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

พื้นที่หมู่บ้านอื่น ๆ เนื่องจากขาดสถานศึกษารองรับประชากรเด็กชาวชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สุทธิพร มั่นปาน, 2559: สัมภาษณ์; สุภัทรา ชอบธรรม, 2559: สัมภาษณ์)

ผู้บริหารท้องถิ่น นายสุทธิพร มั่นปาน (2559: สัมภาษณ์) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลพะวอได้กล่าวทิ้งท้ายไว้อย่างน่าสนใจว่า “อนาคตของเด็กขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้ใหญ่ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาแก่เด็กชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมหรือเด็กไทยภูเขาจึงขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารท้องถิ่น ควบคู่กับการกระจายอำนาจจากภาครัฐส่วนกลาง การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และการยึดหลักความยุติธรรมในการจัดการศึกษาแก่เด็กกลุ่มด้อยโอกาส”